Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi - Mersin University Journal of the Faculty of Education

"Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 2017; 13(2): 666-682"
DOI: http://dx.doi.org/10.17860/mersinefd.324205

7. Sınıf Öğrencilerinin Eleştirel Okuma Becerileri

Critical Reading Skills of 7th Grade Students

Ramazan DEMİR*, Mustafa Onur KAN**

Öz: Bu araştırmanın amacı 7. sınıf öğrencilerin eleştirel okuma becerilerinin incelenmesidir. Betimsel tarama modelinin kullanıldığı araştırmanın çalışma grubunu Hatay ili Antakya ilçesinde bulunan Ataker Ortaokulu, Hayrettin Özkan Ortaokulu ve Ayşe Fitnat Ortaokuluna devam eden 300 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmanın verileri için araştırmacı tarafından geliştirilen Eleştirel Okuma Becerisi Ölçme Aracı ve Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Elde edilen veriler ilişkisiz örneklem t testi ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ile çözümlenmiştir. Araştırma sonucunda 7. sınıf öğrencilerinin eleştirel okuma becerilerinin orta seviyede olduğu belirlenmiştir. Ayrıca kız öğrenciler ile erkek öğrenciler arasında kız öğrenciler lehine anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır. Haftalık olarak okumaya daha fazla süre ayıran öğrencilerle yıl boyunca daha çok kitap okuyan öğrencilerin ölçme aracından daha yüksek puan aldıkları belirlenmiştir. Türkçe dersinde kendini başarılı ve çok başarılı gören öğrenciler ile Türkçe dersinde birinci dönem sonu ders notu yüksek olan öğrencilerin ölçme aracından aldıkları puanların daha yüksek olduğu görülmüştür. Bununla birlikte eleştirel okuma becerisi ile televizyon, bilgisayar veya tablet karşısında geçirilen süre arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.
Anahtar Kelimeler: Eleştirel okuma, eleştirel okuma becerisi ölçme aracı, okuma

Abstract: The purpose of this research is to examine the critical reading skills of 7th grade students. In the study descriptive scanning model was used. 300 students from Ataker Secondary School, Hayrettin Özkan Secondary School and Ayşe Fitnat Secondary School which are located in province of Antakya in Hatay, compose the study grup of the research. For the data of the research, the Critical Reading Skill Assessment Tool developed by the researcher and Personal Information Form were used. The obtained data were analyzed by independent sample t-test and one-way analysis of variance (ANOVA). As a result of the research, it was determined that the critical reading levels of the 7th grade students were in the middle level. It was also found that there was a significant difference between female students and male students in favor of female students. It was found that Students who spent more time weekly reading and students who read much more books during the year scored more in critical reading skill assessment tool. Students who saw themselves as successful and very successful in Turkish lesson and students who had a high score in the first semester in Turkish lesson were found to have higher scores from the critical reading skill assessment tool. However, it wasn't found a significant relationship between critical reading skills and the time spent on television, computer, or tablet.
Keywords: Critical reading, the critical reading skill assessment tool, reading

Giriş

Teknolojinin hızla gelişmesinin de etkisiyle birey çok sayıda "bilgi" ile karşılaşabilmektedir. Birey, karşılaştığı bilgileri olduğu gibi kabul etmektense sorgulamalı, eleştirmeli, doğruluğunu araştırmalı, farklı durum ve koşullara uyarlayabilmeli, var olan bilgilerle yeni bilgileri karşılaştırıp değerlendirebilmeli ve problem çözme sürecinde bu bilgileri kullanabilmelidir. Bu süreçte eleştirel okuma önemli bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Eleştirel okuma, bireyin okuduklarını sorgulaması, analiz etmesi, yorumlaması, değerlendirmesi ve kendi mantık süzgecinden geçirerek bir sonuca ulaşmasıdır. Eleştirel okuma becerisinin geliştirilmesinde Türkçe dersleri ve kitap okuma oldukça önemli bir yer tutmaktadır. Eleştirel okuma

*Bu çalışma, birinci yazarın ikinci yazar danışmanlığında Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalında tamamladığı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

**Yüksek Lisans Mezunu, Mustafa Kemal Üniversitesi, Hatay-Türkiye, e-posta: ramazandemir01@gmail.com
***Yrd.Doç.Dr., Mustafa Kemal Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Hatay-Türkiye, e-posta: mokan@mku.edu.tr

Gönderi Tarihi: 29.05.2017 - Kabul Tarihi: 18.08.2017

etkinliklerine göre düzenlenmiş Türkçe dersleri ve kitap okuma etkinliklerinin öğrencilerin eleştirel okuma ve düşünme becerilerini geliştireceği düşünülmektedir.

Eleştirel okumanın temelini oluşturan eleştirel düşünmeye dair alanyazında –eleştirel düşünmenin farklı boyutlarını vurgulayan- çeşitli tanımlar yer almaktadır. Ennis (1985, s. 54) eleştirel düşünmeyi, yapılacak ve inanılacak şeye karar verme sürecinde odaklanılan mantıklı ve yansıtıcı düşünme olarak tanımlamıştır. Cüceloğlu (1994, s. 216, 217) eleştirel düşünmeyi "kendi düşünce sürecimizin bilincinde olarak, başkalarının düşünce süreçlerini göz önünde tutarak, öğrendiklerimizi uygulayarak kendimizi ve çevremizde yer alan olayları anlayabilmeyi amaç edinen aktif ve organize zihinsel süreç" şeklinde açıklamıştır. Anderson ve diğerleri (2001, s. 2) ise eleştirel düşünme ile ilgili tanımlarında kuşkuları ve varsayımları belirleme, belirsizlikleri giderme, tartışmalar düzenleme, sorular sorup cevap verme, kaynakların güvenilirliğini sorgulama üzerinde durmuşlardır. Doğanay'a (2007, s. 301) göre eleştirel düşünme "bilgilerin doğruluğunu sorgulayarak onlardan anlam çıkarma sürecini kapsayan önemli bir üst düzey beceri"dir. Burada yer verilen tanımlardan hareketle eleştirel düşünmenin temelinde sorgulamanın, akıl yürütmenin, analitik düşünmenin, analiz etmenin ve olayları anlayabilmenin olduğu söylenebilir.

Araştırmanın odak noktasını oluşturan eleştirel okumayı Arıcı (2012, s. 46), "okunan metinle ilgili yorumlar, değerlendirmeler yapabilme" olarak tanımlamıştır. Maker ve Lenier (1996, s. 20) göre eleştirel okuma; yazarın söyledikleri hakkında doğru ya da yanlış, iyi ya da kötü değer yargılarının bulunması, metinlerin sorgulanarak ve derinliğine incelenerek okunması ve hatta satır aralarının okunmasıdır. Özdemir (2007, s. 18) de eleştirel okumanın baskın niteliğinin okurun okuduklarını yargılaması, sorgulaması, bir başka deyişle kendi aklını kullanarak bir vargıya varması olduğunu belirtmektedir. Bu tanımlardan anlaşılacağı üzere eleştirel okuma, okunan bir metin üzerinde düşünme, verilen fikirleri yorumlama, karşılaştırma, değerlendirme ve çıkarımda bulunmayı gerektiren bir beceridir.

Dünyadaki gelişmelere bağlı olarak Türkiye'de de eleştirel okuma, eğitim öğretim faaliyetlerinin alanına dâhil edilmiş ve bu doğrultuda bazı düzenlemeler yapılmıştır. Bununla birlikte verilen eğitimlerin hedefine ulaşıp ulaşmadığını kontrol etmek amacıyla öğrencilerin eleştirel okuma seviyelerini belirlemeye yönelik yeterli çalışma yapılmadığı görülmektedir. Yapılan çalışmaların da bazılarının (örn. Işık, 2010; Ünal, 2006) eleştirel okuma becerisini değil, eleştirel okumaya yönelik algıyı veya tutumu ölçtüğü ve bu anlamda eleştirel okuma becerisini ölçmeye yönelik çalışmaların yeterli olmadığı dikkat çekmektedir. Bu çalışmanın doğrudan eleştirel okuma becerisini ölçmeye yönelik olması sebebiyle alanyazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca, program geliştiriciler ve öğretmenlerde de öğrencilerin eleştirel okuma becerisinin geliştirilmesine dair bir farkındalık oluşturabilir.

Bu çalışmanın genel amacı 7. sınıf öğrencilerin eleştirel okuma seviyelerinin incelenmesidir. Bu genel amaca bağlı olarak araştırmanın alt amaçları şu şekildedir:

- Öğrencilerin eleştirel okuma seviyelerinin cinsiyete göre anlamlı bir şekilde değişip değişmediğini belirlemek
- Öğrencilerin eleştirel okuma seviyelerinin okudukları okulların sosyoekonomik düzeyine göre anlamlı bir şekilde değişip değişmediğini belirlemek
- Öğrencilerin eleştirel okuma seviyelerinin okuma alışkanlığına göre anlamlı bir şekilde değişip değişmediğini belirlemek
- Öğrencilerin eleştirel okuma seviyelerinin bir haftada kitap okumak için ayrılan süreye göre anlamlı bir şekilde değişip değişmediğini belirlemek
- Öğrencilerin eleştirel okuma seviyelerinin kendilerini Türkçe dersi açısından nasıl değerlendirdiklerine göre anlamlı bir şekilde değişip değişmediğini belirlemek
- Öğrencilerin eleştirel okuma seviyelerinin birinci dönem aldıkları Türkçe notuna göre anlamlı bir şekilde değişip değişmediğini belirlemek
- Öğrencilerin eleştirel okuma seviyelerinin bir gün boyunca televizyon, bilgisayar veya tablet karşısında geçirdikleri süreye göre anlamlı bir şekilde değişip değişmediğini belirlemektir.

Yöntem

7. sınıf öğrencilerin eleştirel okuma seviyelerinin incelenmesinin amaçlandığı bu çalışmada betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modelleri; var olan bir durumu var olduğu şekliyle tanımlamayı, bir grubun belirli özelliklerini belirlemek için verilerin toplanmasını amaçlayan araştırma modelleridir (Karasar, 2006).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2015-2016 eğitim öğretim yılında Hatay ili Antakya ilçesinde bulunan Ataker Ortaokulu (alt), Hayrettin Özkan Ortaokulu (orta) ve Ayşe Fitnat Ortaokuluna (üst) devam eden 300 öğrenci oluşturmaktadır. Çalışma grubunu oluşturacak öğrencilerin bu okullardan seçilmesinin sebebi ise bu okulların sosyoekonomik açıdan üç farklı bölgede (alt-orta-üst) bulunmasıdır. Çalışma grubunu bu okullardan rastgele küme örnekleme yöntemiyle seçilen 100'er 7. sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırmaya 165 kız, 135 erkek olmak üzere toplamda 300 öğrenci katılmıştır.

Veri Toplama Yöntemleri

Nitel bir çalışma olarak yapılandırılmış bu araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından geliştirilen Eleştirel Okuma Becerisi Ölçme Aracı ve Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır.

Eleştirel Okuma Becerisi Ölçme Aracı

Ölçme aracını geliştirme sürecinde alanyazın taranarak (Aşılıoğlu, 2008; Doğanay, 2007; Flemming, 2006; Maker ve Lenier, 1996; Özdemir, 2007; Özensoy, 2011; Pirozzi, 2003) ve üç Türkçe eğitimi uzmanından görüş alınarak eleştirel okumanın 13 alt birleşeni belirlenmiştir. Belirlenen alt birleşenler şunlardır:

- Konunun tanımlanması
- Metindeki tezi ve ana fikri belirleme
- Anahtar kavramlara dikkat etme
- Kronolojik sırayı yakalayabilme
- Yazarın bakış açısını bulma
- Olgu ve görüşleri ayırma
- Ön yargı, kalıp yargıları ve varsayımları fark etme
- Metin içindeki tutarlılıkları ve çelişkileri fark etme
- Eski bilgi ve inanışların bulunması ve ön bilgilerle karşılaştırma
- Yazarın görüşleriyle kendi görüşlerini karşılaştırma
- Yorumlama
- Sonuç çıkarma
- Değerlendirme

Her alt birleşene uygun olarak üçer soru hazırlanmıştır. Eleştirel Okuma Becerisi Ölçme Aracı farklı türdeki metinler ve bu metinlere ilişkin 36 açık uçlu ve 3 sıralama sorusu olmak üzere toplam 39 sorudan oluşmaktadır. Ölçme aracı araştırmacı tarafından Türkçe eğitimi alanında uzman üç öğretim üyesinin görüşü alınarak geliştirilmiştir. Hangi sorunun hangi alt birleşene ait olduğuna dair belirtke tablosu oluşturulmuştur. Ölçme aracındaki metinlerin ve soruların 7. sınıf öğrencilerine uygun olup olmadığı iki Türkçe öğretmeni tarafından incelenmiş, dil bilgisi ve seviyeye uygunluk açısından gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Düzeltmeler yapıldıktan sonra öğretmenlere ve uzmanlara sunulup olumlu görüş alınmıştır. Bu aşamanın devamında ölçme aracının öğrenciler tarafından anlaşılıp anlaşılmadığını ve amaca hizmet edip etmediğini kontrol etmek için Eleştirel Okuma Becerisi Ölçme Aracı farklı bir okulda 7. sınıf düzeyinde 30 kişilik bir gruba uygulanmıştır. Uygulama sonucu elde edilen dönütlere göre ölçme aracının öğrencilerin seviyesine uygun olduğu ve soruların anlaşılabildiği sonucuna varılmıştır.

Ölçme aracının uygulama süresi 3 ders saatidir. Ölçme aracındaki her sorunun değeri 2 puan olup toplam alınabilecek puan 78'dir. Sorular puanlandırılırken hiç cevap verilmeyen ya da yanlış cevap verilen sorular 0 puan; kısmen doğru cevap verilen sorular 1 puan ve tam ve doğru cevap verilen sorular 2 puan olarak değerlendirilmiştir.

Çalışmanın inandırıcılığını sağlamak amacıyla Türkçe eğitimi alanında uzman bir öğretim üyesiyle değerlendirme toplantısı yapılmış ve elde edilen verilere dair görüş birliğine varılmıştır.

Verilerin Çözümlenmesi

Araştırmada elde edilen verilerin çözümlenmesinde ortalamalar ve standart sapmalar kullanılmıştır. Ölçme aracından alınan puanların cinsiyete göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için ilişkisiz örneklem t testi, diğer tüm alt amaçlar için tek yönlü varyans analizi (ANOVA), anlamlı farklılıklar görülen değişkenler arasında anlamlı farklılığın hangi gruplar lehine olduğunu belirlemek için Tukey testi kullanılmıştır.

Bulgular

Öğrencilerin eleştirel okuma becerisi ölçme aracından aldıkları puanların ortalamalarının okullara göre dağılımı Tablo 1'de yer almaktadır.

Tablo 1. *Öğrencilerin Eleştirel Okuma Becerisi Ölçme Aracından Aldıkları Puanların Okullara Göre Dağılımı*

Okullar	n	$\bar{X}$	ss
Ataker	100	30.65	15.70
Hayrettin Özkan	100	40.23	15.09
Ayşe Fitnat	100	50.58	14.67
Toplam	300	40.48	17.17

Tablo 1'e göre Ataker Ortaokulunda okuyan öğrencilerin eleştirel okuma becerisi ölçme aracından aldıkları puanların ortalaması 30.65; Hayrettin Özkan Ortaokulunda okuyan öğrencilerin ortalaması 40.23; Ayşe Fitnat Ortaokulunda okuyan öğrencilerin ortalaması 50.58'dir. Okullar arasında çıkan bu farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını, anlamlı ise anlamlı farkın hangi okullar arasında olduğunu belirlemek üzere tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ve Tukey testi yapılmıştır. Sonuçlar Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 2. *Öğrencilerin Eleştirel Okuma Becerisi Ölçme Aracından Aldıkları Puanların Okullara Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları*

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	f	p	Anlamlı Fark
Gruplar Arası	19870.12	2	9935.06	43.21	.000	1-2, 1-3,
Gruplar İçi	68284.82	297	229.91			2-3
Toplam	88154.94	299				

Tablo 2 okullara göre öğrencilerin eleştirel okuma becerisi ölçme aracından aldıkları puanların ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir [$f(2\text{-}297)=43.212$, $p<0.05$]. Tukey testi sonuçlarına göre Ataker Ortaokulunda okuyan öğrenciler ($\bar{X}=30.65$) ile Hayrettin Özkan Ortaokulunda okuyanlar ($\bar{X}=40.23$) arasında; Ataker Ortaokulunda okuyanlar ($\bar{X}= 30.65$) ile Ayşe Fitnat Ortaokulunda okuyanlar ($\bar{X}=50.58$) arasında ve Hayrettin Özkan Ortaokulunda okuyanlar ($\bar{X}=40.23$) ile Ayşe Fitnat Ortaokulunda okuyanlar ($\bar{X}=50.58$) arasında anlamlı farklılıklar görülmüştür.

Öğrencilerin eleştirel okuma becerisi ölçme aracından aldıkları puanların ortalamalarının cinsiyete göre farklılık gösterip göstermediği Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3. *Öğrencilerin Eleştirel Okuma Becerisi Ölçme Aracından Aldıkları Puanların Cinsiyete Göre İlişkisiz Örneklem t Testi Sonuçları*

Cinsiyet	n	$\bar{X}$	ss	sd	t	p
Kız	165	45.31	16.04	298	5.65	.000
Erkek	135	34.58	16.69			

*p<.05

Tablo 3'te görüldüğü gibi kız öğrencilerin eleştirel okuma becerisi ölçme aracından aldıkları puanların ortalamaları 45.31 iken erkek öğrencilerin ortalamaları 34.58'dir. İki grup arasındaki farkın anlamlı olduğu belirlenmiştir [t(298)=5.65, p<.05].

Öğrencilerin eleştirel okuma becerisi ölçme aracından aldıkları puanların ortalamalarının yıl boyunca okudukları kitap sayısına göre değişip değişmediği Tablo 4'te ele alınmıştır.

Tablo 4. *Öğrencilerin Eleştirel Okuma Becerisi Ölçme Aracından Aldıkları Puanların Yıllık Okunan Kitap Sayısına Göre Dağılımı*

Yıllık Okunan Kitap Sayısı	n	$\bar{X}$	ss
1-3	64	29.03	15.01
4-6	85	38.60	15.26
7-9	63	44.12	16.81
10-12	23	46.17	14.32
13-15	24	46.46	17.41
15'ten fazla	41	50.00	16.24

Tablo 4'e göre yıl boyunca 1-3 kitap okuyan öğrencilerin eleştirel okuma becerisi ölçme aracından aldıkları puanların ortalaması 29.03; 4-6 kitap okuyanların ortalaması 38.60; 7-9 kitap okuyanların ortalaması 44.12; 10-12 kitap okuyanların ortalaması 46.17; 13-15 kitap okuyanların ortalaması 46.45; 15'ten fazla kitap okuyanların ortalamaları ise 50'dir. Gruplar arasında ortaya çıkan bu farkın anlamlı olup olmadığını, anlamlı ise anlamlı farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek üzere tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ve Tukey testi yapılmıştır. Sonuçlar Tablo 5'te gösterilmiştir.

Tablo 5. *Öğrencilerin Eleştirel Okuma Becerisi Ölçme Aracından Aldıkları Puanların Yıllık Okunan Kitap Sayısına Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları*

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	f	p	Anlamlı Fark
Gruplar Arası	14846.36	5	2969.27	11.91	.000	1-2, 1-3, 1-4,
Gruplar İçi	73308.58	294	249.35			1-5, 1-6
Toplam	88154.95	299				

Tablo 5, yıl boyunca okunan kitap sayısına göre öğrencilerin eleştirel okuma becerisi ölçme aracından aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğunu ortaya koymaktadır [f(5-294)=11.91, p<0.05]. Tukey testi sonuçlarına göre, yıl boyunca 1-3 kitap okuyan öğrenciler ($\bar{X}$=29.03) ile 4-6 kitap okuyanlar ($\bar{X}$=38.60) arasında; 1-3 kitap okuyanlar ($\bar{X}$=29.03) ile 7-9 kitap okuyanlar ($\bar{X}$=44.12) arasında; 1-3 kitap okuyanlar ($\bar{X}$=29.03) ile 10-12 kitap okuyanlar ($\bar{X}$=46.17) arasında; 1-3 kitap okuyanlar ($\bar{X}$=29.03) ile 13-15 kitap okuyanlar ($\bar{X}$=46.45) arasında; 1-3 kitap okuyanlar ($\bar{X}$=29.03) ile 15'ten fazla kitap okuyanlar ($\bar{X}$=50)

arasında; 4-6 kitap okuyanlar ($\bar{X}$=38.60) ile 15'ten fazla kitap okuyanlar ($\bar{X}$=50) arasında anlamlı farklılık olduğu görülmektedir.

Öğrencilerin eleştirel okuma becerisi ölçme aracından aldıkları puanların ortalamalarının haftalık kitap okumaya ayrılan süreye göre değişip değişmediği Tablo 6'da gösterilmiştir.

Tablo 6. *Öğrencilerin Eleştirel Okuma Becerisi Ölçme Aracından Aldıkları Puanların Haftalık Kitap Okumaya Ayrılan Süreye Göre Dağılımı*

Haftalık Süre	n	$\bar{X}$	ss
1 saatten az	53	34.98	15.02
1-2 saat	125	37.24	15.90
3-4 saat	49	42.63	17.69
5-6 saat	39	47.30	18.41
6 saatten fazla	34	50.09	15.39

Tablo 6'ya göre haftada kitap okumaya 1 saatten az süre ayıran öğrencilerin eleştirel okuma becerisi ölçme aracından aldıkları puanların ortalaması 34.98; 1-2 saat ayıranların ortalaması 37.24; 3-4 saat ayıranların ortalaması 42.63; 5-6 saat ayıranların ortalaması 47.30 ve 6 saatten fazla ayıranların ortalaması ise 50.09'dur. Gruplar arasında ortaya çıkan bu farkın anlamlı olup olmadığını, anlamlı ise anlamlı farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek üzere tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ve Tukey testi yapılmıştır. Sonuçlar Tablo 7'de gösterilmiştir.

Tablo 7. *Öğrencilerin Eleştirel Okuma Becerisi Ölçme Aracından Aldıkları Puanların Haftalık Kitap Okumaya Ayrılan Süreye Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları*

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	f	p	Anlamlı Fark
Gruplar Arası	8098.73	4	2024.68	7.46	.000	1-4, 1-5,
Gruplar İçi	80056.21	295	271.38			2-4, 2-5
Toplam	88154.95	299				

Tablo 7, haftada okumaya ayrılan süreye göre öğrencilerin eleştirel okuma becerisi ölçme aracından aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğunu göstermektedir [f(4-295)=7.46, p<0.05]. Tukey testi sonuçlarına göre, kitap okumaya haftada 1 saatten az süre ayıran öğrenciler ($\bar{X}$=34.98) ile 5-6 saat ayıranlar ($\bar{X}$= 47.30) arasında; haftada 1 saatten az süre ayıranlarla ($\bar{X}$=34.98) 6 saatten fazla ayıranlar ($\bar{X}$=50.09) arasında; haftada 1-2 saat süre ayıranlar ($\bar{X}$=37.24) ile 5-6 saat ayıranlar ($\bar{X}$=47.30) arasında anlamlı farklılıklar olduğu anlaşılmaktadır.

Öğrencilerin eleştirel okuma becerisi ölçme aracından aldıkları puanların ortalamalarının kendilerini Türkçe dersi açısından değerlendirmelerine göre farklılık gösterip göstermediği Tablo 8'de ele alınmıştır.

Tablo 8. *Öğrencilerin Eleştirel Okuma Becerisi Ölçme Aracından Aldıkları Puanların Kendilerini Türkçe Dersi Açısından Değerlendirmelerine Göre Dağılımı*

Kendini Türkçe Dersi Açısından Değerlendirmesi	n	$\bar{X}$	ss
Orta	124	30.56	14.04
Başarılı	135	45.78	15.84
Çok başarılı	41	53.05	13.99

Tablo 8'e göre Türkçe dersi açısından kendini orta olarak değerlendiren öğrencilerin eleştirel okuma becerisi ölçme aracından aldıkları puanların ortalaması 30.56; başarılı olarak değerlendirenlerin ortalaması 45.78 ve çok başarılı olarak değerlendirenlerin ortalaması 53.05'tir. Öğrencilerin kendilerini Türkçe dersi açısından değerlendirmelerine göre eleştirel okuma becerisi ölçme aracından aldıkları puanlar arasında farklar olduğu görülmektedir. Gruplar arasında ortaya çıkan bu farkın anlamlı olup olmadığını, anlamlı ise anlamlı farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek üzere tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ve Tukey testi yapılmıştır. Sonuçlar Tablo 9'da gösterilmiştir.

Tablo 9. *Öğrencilerin Eleştirel Okuma Becerisi Ölçme Aracından Aldıkları Puanların Kendilerini Türkçe Dersi Açısından Değerlendirmelerine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları*

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	f	p	Anlamlı Fark
Gruplar Arası	22467.79	2	11233.90	50.79	.000	1-2, 1-3, 2-3
Gruplar İçi	65687.16	297	221.17			
Toplam	88154.95	299				

Tablo 9, öğrencilerin kendilerini Türkçe dersi açısından değerlendirmelerine göre eleştirel okuma becerisi ölçme aracından aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğunu göstermektedir [$f(2\text{-}297)=50.79$, $p<0.05$]. Tukey testi sonuçlarına göre, kendini Türkçe dersi açısından orta olarak değerlendirenler ($\bar{X}=30.56$) ile başarılı olarak değerlendirenler ($\bar{X}=45.78$) arasında; orta olarak değerlendirenler ($\bar{X}=30.56$) ile çok başarılı olarak değerlendirenler ($\bar{X}=53.05$) arasında; başarılı olarak değerlendirenler ($\bar{X}=45.78$) ile çok başarılı olarak değerlendirenler ($\bar{X}=53.05$) arasında anlamlı farklılıklar olduğu görülmektedir.

Öğrencilerin eleştirel okuma becerisi ölçme aracından aldıkları puanların ortalamalarının birinci dönem Türkçe dersi not ortalamalarına göre farklılık gösterip göstermediği Tablo 10'da sunulmuştur.

Tablo 10. *Öğrencilerin Eleştirel Okuma Becerisi Ölçme Aracından Aldıkları Puanların Birinci Dönem Türkçe Dersi Not Ortalamalarına Göre Dağılımı*

Türkçe Dersi Not Ort.	n	$\bar{X}$	ss
2 ve altı	41	20.15	8.26
3	92	30.22	11.45
4	92	45.18	11.03
5	75	58.44	11.36

Tablo 10'a göre birinci dönem Türkçe dersi not ortalaması 2 ve altı olan öğrencilerin eleştirel okuma becerisi ölçme aracından aldıkları puanların ortalaması 20.15; 3 olanların ortalaması 30.22; 4 olanların ortalaması 45.18 ve 5 olanların ortalaması 58.44'tür. Öğrencilerin birinci dönem Türkçe dersi not ortalamalarına göre eleştirel okuma becerisi ölçme aracından aldıkları puanlar arasında farklar olduğu görülmektedir. Gruplar arasında ortaya çıkan bu farkın anlamlı olup olmadığını, anlamlı ise anlamlı farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek üzere tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ve Tukey testi yapılmıştır. Sonuçlar Tablo 11'de gösterilmiştir.

Tablo 11. *Öğrencilerin Eleştirel Okuma Becerisi Ölçme Aracından Aldıkları Puanların Birinci Dönem Türkçe Dersi Not Ortalamalarına Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları*

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	f	p	Anlamlı Fark
Gruplar Arası	52869.83	3	17623.28	147.84	.000	1-2, 1-3, 1-4,
Gruplar İçi	35285.13	296	119.21			2-3, 2-4, 3-4
Toplam	88154.95	299				

Tablo 11 öğrencilerin birinci dönem Türkçe dersi not ortalamalarına göre eleştirel okuma becerisi ölçme aracından aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğunu göstermektedir [f(3-296=147.84, p<0.05]. Tukey testi sonuçlarına göre, birinci dönem Türkçe dersi not ortalaması 2 ve altı olan öğrenciler ($\bar{X}$=20.15) ile 3 olanlar ($\bar{X}$=30.22) arasında; not ortalaması 2 ve altı olanlar ($\bar{X}$=20.15) ile 4 olanlar ($\bar{X}$=45.18) arasında; not ortalaması 2 ve altı olanlar ($\bar{X}$=20.15) ile 5 olanlar ($\bar{X}$=58.44) arasında; not ortalaması 3 olanlar ($\bar{X}$=30.22) ile 4 olanlar ($\bar{X}$=45.18) arasında; not ortalaması 3 olanlar ($\bar{X}$=30.22) ile 5 olanlar ($\bar{X}$=58.44) arasında; not ortalaması 4 olanlar ($\bar{X}$=45.18) ile 5 olanlar ($\bar{X}$=58.44) arasında anlamlı farklılıklar olduğu görülmüştür.

Öğrencilerin eleştirel okuma becerisi ölçme aracından aldıkları puanların ortalamalarının televizyon, bilgisayar veya tablet karşısında geçirdikleri süreye göre değişip değişmediği Tablo 12'de gösterilmektedir:

Tablo 12. *Öğrencilerin Eleştirel Okuma Becerisi Ölçme Aracından Aldıkları Puanların Televizyon, Bilgisayar veya Tablet Karşısında Geçirdikleri Süreye Göre Dağılımı*

TV, Bilgisayar veya Tablet Karşısında Geçen Süre	n	$\bar{X}$	ss
1 saatten az	70	39.61	19.05
1-2 saat	147	41.47	17.35
3-4 saat	59	40.37	15.01
4 saatten fazla	24	37.29	18.89

Tablo 12'ye göre televizyon, bilgisayar veya tablet karşısında 1 saatten az vakit geçiren öğrencilerin eleştirel okuma becerisi ölçme aracından aldıkları puanların ortalaması 39.61; 1-2 saat geçirenlerin ortalaması 41.47; 3-4 saat geçirenlerin ortalaması 40.37 ve 4 saatten fazla vakit geçirenlerin ortalaması 37.29'dur. Öğrencilerin televizyon, bilgisayar veya tablet karşısında geçirdikleri süreye göre eleştirel okuma becerisi ölçme aracından aldıkları puanlar arasında farklar olduğu görülmektedir. Gruplar arasında ortaya çıkan bu farkın anlamlı olup olmadığını, anlamlı ise anlamlı farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek üzere tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Sonuçlar Tablo 13'te gösterilmiştir.

Tablo 13. *Öğrencilerin Eleştirel Okuma Becerisi Ölçme Aracından Aldıkları Puanların Televizyon, Bilgisayar veya Tablet Karşısında Geçirdikleri Süreye Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları*

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	f	p
Gruplar Arası	440.99	3	147.00	.49	.68
Gruplar İçi	87713.95	296	296.33		
Toplam	88154.96	299			

Tablo 13, öğrencilerin televizyon, bilgisayar veya tablet karşısında geçirdikleri sürelere göre eleştirel okuma becerisi ölçme aracından aldıkları puanların ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığını göstermektedir [f(3-296=.49, p>0.05].

Sonuç ve Tartışma

Bu araştırmada, 7. sınıf öğrencilerinin eleştirel okuma becerileri çeşitli değişkeler açısından incelenmiştir. Araştırmada elde edilen temel sonuçlar bu bölümde tartışılmıştır.

Araştırmada alınabilecek en yüksek puanın 78 olduğu eleştirel okuma becerisi ölçme aracından öğrencilerin aldıkları puanların ortalamalarının 40,48 olduğu belirlenmiştir. Bu sonuçtan hareketle öğrencilerin eleştirel okuma seviyelerinin orta düzeyde olduğu görülmektedir. Alanyazına bakıldığında Işık (2010) da lise öğrencileri ile yaptığı çalışmada öğrencilerin eleştirel okuma seviyelerinin orta seviyede olduğunu belirlemiştir. Öğrencilerin eleştirel okuma seviyelerinin orta seviyede olmasındaki önemli etkenlerden biri, okullarda verilen eleştirel okuma becerisi kazandırmaya yönelik eğitimlerin amacına ulaşıp ulaşmadığının kontrol edilmemesi olabilir. Öğrencilerin eleştirel okuma kazanımlarını ne derecede edinip edinmediğini ölçecek araçların yeterli seviyede olmaması ve geri bildirim sağlanamaması eleştirel okuma becerisi kazandırma sürecinin sekteye uğratmaktadır. Öğrencilerin eleştirel okuma seviyelerinin orta düzeyde olması okullarda eleştirel okuma kazanımlarının yeterli seviyede edinilemediğini işaret etmekte ve öğrencilerin kitap okuma alışkanlığı kazanamadıklarını göstermektedir. Akyol (2011) yaptığı çalışmada 2005 İlköğretim İkinci Kademe Türkçe Öğretim Programı'nın eleştirel okuma becerisi kazandırma konusunda yetersiz olduğunu saptamıştır. Işık ve Akyol'un çalışmalarının sebep sonuç açısından bu çalışmanın bulgularını destekler nitelikte olduğu görülmektedir.

Araştırma sonuçları cinsiyet açısından değerlendirildiğinde kız öğrencilerin ($\bar{X}$= 45.31) eleştirel okuma seviyelerinin erkek öğrencilerin ($\bar{X}$=34.58) eleştirel okuma seviyelerinden daha yüksek olduğu görülmektedir. Ayrıca ortaya çıkan farkın kızlar lehine anlamlı olduğu belirlenmiştir. Bu sonuçta, araştırmaya katılan kız öğrencilerin erkek öğrencilerden daha çok kitap okumasının etkisi olduğu düşünülmektedir. Akyol (2011) da yaptığı çalışmada eleştirel okuma becerisi kazanma konusunda kız öğrenciler lehine anlamlı bir farklılık olduğunu ortaya koymuştur. Sadioğlu ve Bilgin (2008) de yaptıkları çalışmada kız öğrencilerin eleştirel okuma becerilerinin erkeklerden daha yüksek olduğunu belirtmişlerdir.

Araştırma sonuçları okunan okullar bazında değerlendirildiğinde ise sosyoekonomik açıdan daha iyi bölgede bulunan okullardaki öğrencilerin sosyoekonomik açıdan daha zayıf bölgede bulunan okullardaki öğrencilerden eleştirel okuma becerisi açısından daha yüksek seviyede oldukları görülmektedir. Sosyoekonomik açıdan daha iyi bölgede bulunan okullarda okuyan öğrencilerin okuma bilinci ve okuma sıklığının daha yüksek olabileceği düşünülebilir. Yine Akyol (2011) eleştirel okuma üzerine yaptığı çalışmada sosyoekonomik durum açısından olumlu şartlar içerisinde bulunan öğrencilerin eleştirel okuma becerisi konusunda daha yeterli olduğunu ifade etmiştir.

Araştırma sonuçları haftalık okumaya ayrılan süreye ve yıllık okunan kitap sayısına göre değerlendirildiğinde haftalık kitap okumaya ayrılan süre ve yıl boyunca okunan kitap sayısı arttıkça eleştirel okuma becerisi ölçme aracından alınan puanların da arttığı görülmektedir. Bu da okuma sıklığının ve okuma alışkanlığının eleştirel okuma becerisinde oldukça önemli olduğunu göstermektedir. Topçuoğlu Ünal ve Sever (2013) de yaptıkları çalışmada okuma sıklığının eleştirel okuma özyeterlik algısını artırdığını saptamışlardır. Işık (2010) ise yaptığı çalışmada öğrencilerin eleştirel okuma seviyeleri ile okuma sıklıkları arasında bir ilişki bulamamıştır. Eleştirel okuma alanında yapılan araştırmalarda okuma sıklığı ve eleştirel okuma becerisi arasında farklı sonuçların ortaya çıkmasındaki en büyük sebep çalışmanın gerçekleştirildiği örneklemin farklılık göstermesi olabilir. Nitekim Işık çalışmasını bir anadolu lisesinde okuyan lise öğrencileriyle yapmıştır. Oysaki bu çalışmada çalışılan grup 7. sınıf öğrencileridir. Lise öğrencileri ile 7. sınıf öğrencileri okuma alışkanlığı açısından kıyaslandığında lise öğrencilerinin daha bilinçli oldukları ve okuma alışkanlığı açısından belirli

bir seviyeye ulaştıkları söylenebilir. Ayrıca Anadolu lisesi öğrencileri belirli sınavlar sonucunda bu liselere alındıkları için hazırbulunuşluk seviyeleri 7. sınıf öğrencilerine kıyasla fazla dalgalanma göstermez.

Araştırma sonuçları öğrencilerin kendilerini Türkçe dersi açısından değerlendirmelerine göre incelendiğinde kendilerini başarılı ve çok başarılı olarak gören öğrencilerin eleştirel okuma seviyelerinin kendilerini orta seviyede gören öğrencilerden daha yüksek olduğu görülmektedir. Buradan hareketle Türkçe dersi açısından kendini başarılı ve çok başarılı olarak gören öğrencilerin eleştirel okuma becerilerinin diğer öğrencilere kıyasla daha gelişmiş oldukları söylenebilir.

Araştırma sonuçları birinci dönem alınan Türkçe dersi notlarına göre değerlendirildiğinde Türkçe dersi notu arttıkça öğrencilerin eleştirel okuma becerisi ölçme aracından aldıkları puanların da arttığı görülmektedir. Bu da Türkçe dersinde başarılı olan öğrencilerin eleştirel okuma seviyelerinin daha yüksek olduğunu göstermektedir. Çam (2006) da 5. sınıflar üzerine yaptığı bir çalışmada eleştirel okuma becerisi ve Türkçe dersi akademik başarıları arasında anlamlı bir ilişki olduğunu saptamıştır.

Araştırmadan elde edilen sonuçlardan hareketle aşağıdaki öneriler geliştirilebilir:

- Eleştirel okuma bağımsız bir ders olarak okutulabilir.
- Çalışma sonucunda okumaya ayrılan süre ve yıl boyunca okunan kitap sayısı arttıkça eleştirel okuma becerisi ölçme aracından alınan puanların da arttığı bulunmuştur. Bu nedenledir ki okullarda okuma etkinliklerine daha fazla yer verilebilir ve öğrencilerin okul dışında da okuma etkinlikleri yapmaları sağlanabilir.
- Farklı sınıf düzeylerinde benzer çalışmalar yapılabilir.
- Bu araştırmada geliştirilen eleştirel okuma becerisi ölçme aracı eleştirel okumanın 13 alt birleşeni dikkate alınarak geliştirilmiştir. Bu alanda yapılacak farklı çalışmalarda eleştirel okumanın daha farklı alt birleşenleri belirlenebilir ve söz konusu alt birleşenler temel alınarak eleştirel okuma becerisi ölçme araçları geliştirilebilir.
- Öğrencilerin genel okul başarısının eleştirel okumaya etkisine odaklanan çalışmalar yapılabilir.

Kaynaklar

Akyol, A. (2011). *Türkçe dersi öğretim programında eleştirel okuma* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Afyon: Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Anderson, T., Howe, C. , Soden, R., Halliday, J. ve Low, J., (2001) . Peer interaction and the learning of critical thinking skills in further education students. *Instructional Science*, 29(1), 1-32.

Arıcı, A. F. (2012). *Okuma eğitimi* (3. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

Aşılıoğlu, B. (2008). Bilişsel öğrenmeler için eleştirel okumanın önemi ve onu geliştirme yolları. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10, 1-11.

Cüceloğlu, D. (1994). *İyi düşün doğru karar ver*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.

Çam, B. (2006). *İlköğretim öğrencilerinin görsel okuma düzeyleri ile okuduğunu anlama, eleştirel okuma ve Türkçe dersi akademik başarıları arasındaki ilişki* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Eskişehir: Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Doğanay, A. (2007). *Üst düzey düşünme becerilerinin öğretimi*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Ennis, R. (1985). Goals for critical thinking curriculum. A. Costa (Yay. haz.), *Developing Minds* içinde (ss. 54-57). Alexandria, VA: Association for Supervision and Curriculum Development.

Flemming, L. E. (2006). *Reading for thinking*. (5th edition). Boston: Houghton Mifflin Company.

Işık, H. (2010). *Lise öğrencilerinin eleştirel okuma seviyeleri ve eleştirel okuma seviyeleri ile eleştirel düşünme eğilimleri ve okuma sıklığı arasındaki ilişki* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Karasar, N. (2006). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
Maker, J. ve Lenier, M. (1996). *Academic reading with active critical thinking*. Belmont: Wadsworth Publishing Company.
Özdemir, E. (2007). *Eleştirel okuma* (7. Baskı). Ankara: Bilgi Yayınevi.
Özensoy, A. U. (2011). *Eleştirel okumaya göre düzenlenmiş sosyal bilgiler dersinin eleştirel düşünme becerisine etkisi* (Yayımlanmamış doktora tezi). Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
Pirozzi, R. (2003). *Critical reading, critical thinking*. New York: Addison-Wesley Educational Publishers Inc.
Sadioğlu, Ö. ve Bilgin, A. (2008). İlköğretim öğrencilerinin eleştirel okuma becerileri ile cinsiyet ve anne-baba eğitim durumu arasındaki ilişki. *Elementary Education Online*, *7*(8), 814-822.
Topçuoğlu Ünal, F. ve Sever, A. (2013). Türkçe öğretmeni adaylarının eleştirel okumaya yönelik özyeterlik algıları. *Uluslararası Dil ve Edebiyat Eğitimi Dergisi*, *6*(2), 33-42.
Ünal, E. (2006). *İlköğretim öğrencilerinin eleştirel okuma becerileri ile okuduğunu anlama ve okumaya ilişkin tutumları arasındaki ilişki* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Eskişehir: Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Extended Abstract

Introduction

As a requirement of our age, the importance of raising individuals who can establish an active communication with their environment and who can look at what is happening around them with a critical eye instead of ignoring them has increased even more. Books, magazines, newspapers, TV, internet etc. written and visual mass media not only facilitate people's lives, but also cause people be face to face with unnecessary, false, incomplete knowledge. For this reason, people should question, criticize, investigate, evaluate, interpret and analyze the truth of the information instead of accepting right away the information they get from outside. In this process critical reading emerges as an important factor (Özensoy, 2011). Pirozzi (2003, p. 325) stated that critical reading can be defined as "a well-understood understanding of the written material that requires the ability to distinguish important information from the unimportant, to evaluate and interpret the knowledge, in determining the purpose and attitude of the author''. According to Ünal (2006, p. 103), "Critical reading is not an indispensable reading, but a study and activity-based process to understand, what is being read, to think and evaluate what is read''. From these definitions Critical reading is reaching a result by questioning, reading, analyzing, interpreting and evaluating what the individual reads and passing it through his own logic filter. Turkish lessons and reading books is very important in the development of critical reading skills. It is thought that Turkish lessons arranged according to critical reading activities and book reading activities will develop students' critical thinking and reading skills. And also, Critical reading levels of individuals who research, question, criticize, interpret, compare, predict, evaluate and actively participate in the reading process are considered to be good. In this respect, it is aimed to examine the critical reading skills of 7th Grade students with a critical reading skill measurement tool developed with critical reading based questions in the study.

Method

In this study aimed at examining critical reading levels of 7th grade students, descriptive scanning model was used. Scanning models are research models aimed at defining an existing situation as it exists and aiming to collect data to identify specific characteristics of a group (Karasar, 2006).

The study group consists of 300 students attending Ataker Secondary School (lower), Hayrettin Özkan Secondary School (middle) and Ayşe Fitnat Secondary School (upper) in Antakya province of Hatay during the academic year 2015-2016. The reason why the students who will form the working group is selected from these schools is that they are located in three different regions (lower-middle-upper) in socio-economic terms. The study group constitutes

100 seventh grade students who were selected by random sampling method from these schools. A total of 300 students, 165 female and 135 male, participated in the research.

For the data of the research, the Critical Reading Skill Assessment Tool developed by the researcher which is composed of 39 questions including 36 open-ended and 3 ranking questions related to different types of texts and Personal Information Form were used. The obtained data were analyzed by independent sample t-test and one-way analysis of variance (ANOVA).

Results and Discussion

In the critical reading skill assessment tool, from which the highest score could be taken was 78, it was determined that the average scores of the students is 40.48. From this result it is seen that students' critical reading levels are in the middle level. Işık (2010) also determined that the level of critical reading of high school students is in the middle level. One of the crucial factors for students' critical reading levels being at the middle level may be the lack of control over whether the training for critical reading skills given at schools has reached its goal or not. Another factor is that students' being weak in terms of reading habits.

When the results of the research are evaluated in terms of gender, ($\bar{X}$ = 45.31) female students' critical reading levels appear to be higher than the critical reading levels of male students ($\bar{X}$= 34.58). It was also determined that the difference was significant in favor of the girls. This result shows that girls are better at acquiring critical reading skills than men. Akyol (2011) also revealed that there is a significant difference in favor of female students in gaining critical reading skills.

If the results of the research are evaluated on the basis of schools, it is seen that the students in the better socioeconomic regions are at a higher level in terms of critical reading ability than the students in the socioeconomically weaker regions. Again Akyol (2011) stated in his study that the students who are in favorable conditions in terms of socioeconomic situation are more sufficient in terms of critical reading skills.

Evaluating the results of the research according to the time spent weekly on reading and the number of books read annually, it is seen as the time spent on reading weekly and the number of the book read annually increase, the score obtained from the critical reading assessment tool increases. This suggests that the frequency of reading and reading habits are very important for acquiring critical reading skills.

When the results of the research are examined according to the evaluations of the students themselves in terms of Turkish lessons, it is seen that the students who see themselves as successful and very successful are higher in the critical reading levels than the students who see themselves middle level.

Taking the results of the research into account according to the scores of the Turkish lessons taken in the first semester, it is seen that as the score of the Turkish lesson increases, the scores of the students obtained from the critical reading assessment tool increase. This proves that the students who succeeded in Turkish lessons are more successful in acquiring critical reading skills. Çam (2006) found too that there is a significant relationship between critical reading skills and Turkish academic achievement in a study of 5th graders.

Handling the research results in terms of the time spent on television, computer or tablet, it was determined that there was no meaningful relation between critical reading and the time spent on television, computer or tablet. The reason for this may be that the students may differ in their access to technological facilities.

Ek. Eleştirel Okuma Becerisi Ölçme Aracı

Uzaklarda bir köyde, tek başına yaşayan hamile bir kadın vardı. Kadının kocası, çocuğu doğmadan ölmüştü. Kadın, kendisine arkadaş olması için dağda yaralı olarak bulduğu bir gelinciği evinde beslemeye başladı. Gelincik kadının yanından bir an bile ayrılmazdı. Her ne kadar yırtıcı bir hayvan olsa da, oldukça uysallaşmıştı.

Birkaç ay sonra kadının çocuğu doğdu. Tek başına tüm zorluklara göğüs germek ve yavrusuna bakmak oldukça zordu. Günler geçti. Kadın bir gün birkaç dakikalığına da olsa evden ayrılmak ve yavrusunu evde bırakmak zorunda kaldı. Gelincikle bebek evde yalnız kalmışlardı. Aradan biraz zaman geçti ve anne eve geldi. Gelinciği ve kanlı ağzını gördü. Anne çıldırmışçasına gelinciğe saldırdı ve oracıkta öldürdü hayvanı. Tam o sırada içerdeki odadan bir bebek sesi duyuldu. Anne odaya yöneldi ve odada beşiği, beşiğin içindeki bebeği ve bebeğin yanında duran parçalanmış yılanı gördü.

1. Metnin vermek istediği mesaj nedir?
2. Metinde ön yargıların ön plana çıktığı bir durum var mıdır? Varsa nelerdir?

Son yıllarda su israfı tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de hızla artmakta ve bu durum ülkemiz için büyük tehdit oluşturmaktadır. Günümüzde pek çok kişinin anlamak istemediği; ancak gelecek kuşakları tehlikeye atan bu savurganlık sonucunda ülkemiz gelecekte su sıkıntısı çeken bir ülke durumuna gelecektir. Daha sonraki aşamada ise bütün insanlar, kuruyan yapraklar gibi birer birer dökülecek. İşte o zaman yer gök bu savurganlık için bizlere lanet okuyacaktır. (egitimhane.com)

3. Yazarın görüşlerine katıldığınız ve katılmadığınız yönler nelerdir? Neden?
4. Bu metinde anlatılanların günlük yaşamımızla ilişkisi nedir?
5. Bu paragrafta yazarın iyimser bir tutum mu yoksa kötümser bir tutum mu sergilediğini düşünüyorsunuz? İyimser ise neden? Kötümser ise neden?

Bir zamanlar, 12 yaşlarında çok öfkeli ve hırçın bir çocuk vardı. Bu durumdan şikâyetçi olan babası oğluna esaslı bir hayat dersi vermek istiyordu. Bir gün babası elinde bir torba çivi getirdi. Ne zaman sinirlenip hırçınlık yapar ise bu çivilerden birini arka bahçedeki çitlere çakmasını söyledi. Çocuk, ilk gün otuz yedi çivi çaktı. Daha sonraki günlerde çakılan çivi sayısı git gide azaldı. Çocuk, öfkesine hâkim olmanın arka bahçeye gidip çivi çakmaktan daha kolay olduğunu zamanla fark etmişti. Sonunda çocuk öfkesine hâkim olur hâle geldi. Gidip durumu babasına sevinç içinde anlattı. Babası, bu defa, kendisini tutabildiği her gün için çivilerden bir tanesini çitlerden sökmesini istedi oğlundan. Günler, haftalar geçti ve en sonunda çocuk babasına tüm çivilerin bittiği haberini verdi. Bunun üzerine, babası "Aferin oğlum! İyi iş becerdin ve öfkene hâkim olmayı başardın" dedi ve çocuğun elinden tutup onu çitlerin yanına götürdü. Eliyle çitlerdeki delikleri göstererek, "Ama şu çitlerdeki delikleri görüyor musun? İşte o çitler bir daha asla aynı olmayacaklar" diye ekledi. "Öfkelenip de kötü sözler söylediğin veya kötü hareketler sergilediğin zaman, insanların kalplerinde işte bu çitlerde gördüğün gibi delikler açmış olursun. Ardından özür dilesen de, o yaranın izi orada kalır. Onun için, özür diler hallederim diye düşünmektense, sonradan özür dilemek zorunda kalacağın bir hareket yapmamaya çalışmalısın." (Recep Çalkaner)

6. Metin içinde tutarsızlıklar var mıdır? Varsa nelerdir?
7. Hikâyedeki çocuk 12 yaşında değil de 18 yaşında olsaydı hikâye nasıl değişirdi?

Altmış Yıl Bir Dakika

Yıllarca önce bir yerde okumuştum. Nerede, kimin başından geçiyordu? Unutmuşum. Yalnızca hikâyesi aklımda: Altmışlık ünlü bir ressam, bir lokantaya girer. Gerçi cebinde parası yoktur, ama aldırmaz. Karnını güzelce doyurur. Sonra bir çırpıda lokantacının portresini çizerek masaya bırakır. Kalkarken adam gelir: Resme bakar, beğenir.

-"Güzel ama bir dakikada yaptınız bunu." der." Oysa bir saattir yiyorsunuz!"

-"Bir dakika değil!" diye karşılık verir ressam. "Altmış yıl, bir dakika!"

Ressamın sözü, yalnız kendisi için değil, toplum için de doğrudur. Toplumun sanat ve düşünce kalıtları için de doğrudur. Gerçekten de kültür eserleri, öyle gökten zembille inmez

yere. Birdenbire belirmez, belli bir birikimin sonucu doğar. Çağlarca süren ortaklaşa bir çalışmanın ürünü olarak ortaya çıkar.

8. Yazarın kültürel eserlerin ortaya çıkışı konusundaki görüşlerine katılıyor musunuz? Neden?
9. Bu metinde ‘’kültürel eserlerin ortaya çıkışı’’ konusunda ifade edilen düşüncelerle, bu konuda okuduğunuz diğer metinler arasında nasıl bir ilişki vardır? Açıklayınız

Dünyaya adım attığımız andan itibaren çılgınca bir koşturmacanın içinde buluyoruz kendimizi. Kısacık günlerine pek çok işi ve sorumluluğu sığdırması gereken insanlar bu koşuşturmaca içerisinde duygu ve zevklerinden iyice koparak tamamen robotlaşıyorlar. Belli bir süre sonra bu yoğun tempo onları ruhsal ve fiziksel çöküntüye uğratıyor. Hâlbuki insan, sadece çalışmaya programlanmış bir robot değildir; dinlenmeye, gülmeye, keşfetmeye, konuşmaya, gezip görmeye ihtiyacı olan sosyal bir varlıktır. O hâlde, insan yaşamı da insanî ihtiyaçlar göz önünde bulundurularak planlanmalıdır. Yani insan yaşamı monotonluktan kurtarılmalı; insan, tıpkı bir ressam gibi minik fırça darbeleriyle kendi yaşamına renk katmalıdır.

10. Metnin konusu nedir?
11. Metnin ana fikri nedir?

“İki çeşit ağaç vardır: Birisi ormandaki ağaç, ötekisi açıklık kırda tek başına duran ağaç... Kırdaki tek başına duran ağaç ilk bakışta göze çarpar. İlk bakışta insanı hayrete düşürür. Fakat bir bakarsınız, iki bakarsınız, gözünüz gitgide alışır ona. Onun yalnızlığındaki "kahramanlık" gitgide kaybolur, gitgide mahzunlaşır. Biraz daha dikkat ederseniz tek başına kırda duran ağacın bütün basit faciası gözümüzün önünden geçer. O, kirin dümdüz açıklığında komikleşir. Kışın sıska kollarıyla bir başına titreyen, yazın bir avuç gölgesinin başında neyi ve neden beklediğini bilmeden dikilip duran bu tek ağaç zavallıdır. Ormandaki ağaç, kırdaki ağacın büsbütün tersidir. İlk bakışta gözünüze çarpmaz. Fakat onun güzelliğini her bakışta biraz daha anlarsınız. Bütün ormanın ahenginde o ahengi tamamlayarak fakat kişiliğinden hiçbir şey kaybetmeyerek yaşamaktadır. Orman onu; o, ormanı güzelleştirir; kuvvetlendirir. Kışın, kolları öteki kolların yanında olduğu için onda üşümenin komikliği yoktur. Yazın, gölgesi öteki gölgelerden ayrı, fakat öteki gölgelere karıştığı için bir büyük yeşil serinliğin kaynağı halindedir. İki çeşit ağaç vardır, dedim. İki çeşidini de yazdım. İsterim ki, oğlum ormandaki ağaca benzesin.” (Nâzım Hikmet Ran)

12. Yazar bu metni taraflı bir bakış açısıyla mı yoksa tarafsız bir bakış açısıyla mı ele almıştır? Taraflı ise neden? Tarafsız ise neden? Açıklayınız.
13. Bu metinden çıkarılabilecek en kapsamlı sonuç nedir?

Güzel Ahlâk

Güzel huylu, güzel ahlâklı bir insanla karşılaşınca âdeta heyecanlanıyorum; çevresinde pervane olasım geliyor; yüzünü, ellerini öpmek geliyor içimden, iyi ki doğmuşlar diyorum. Her emrine baş eğmek, her sözünü içime sindirmek istiyorum. Güzel ahlâk, en güzel yüzlerden güzel, servi boylardan güzel; ağaçlardan, çiçeklerden güzel; en tatlı azıklardan daha tatlı...

Bence ne ağaç, ne toprak, ne yıldız, hiçbir şey insanın iç güzelliği kadar değil! Yerlerde, göklerde hiçbir nitelik, bizim o güzelliğimiz ile boy ölçüşemez, o güzelliğin verdiklerini veremez; tattırdıklarını tattıramaz; duyurduklarını duyuramaz.

İçimiz çirkinse, sırmalar giyinsek süslenemeyiz. Kabaysak, hoyratsak, budalalığa gönül vermişsek, insan erdemlerine ulaşamayız. Kişi ancak kalbiyle güzel olabilir! İçinde gizlediği zenginliklerle göz alabilir, insan kalplerini kazanabilir. (Selahattin BATU)

14. Bu metinde yazar kendi görüşlerine yer vermiş midir? Vermişse örnek veriniz.
15. Bu metinde yazar neyin doğru olduğunu varsaymıştır?

16. Yazarın ifadelerinde tutarsızlıklar var mıdır? Varsa nelerdir?
17. Yazarın görüşlerine katıldığınız ve katılmadığınız yönler nelerdir? Neden?
18. Bu metinde nesnel ifadeler var mıdır? Varsa örnek veriniz.

Eski zamanlarda bir kral, saraya giden yolun üzerine kocaman bir kaya koydurmuş, kendisi de pencereye oturmuştu.

Bakalım neler olacaktı? Ülkenin en zengin tüccarları, en güçlü kervancıları, saray görevlileri birer birer geldiler sabahtan öğlene kadar. Hepsi kayanın etrafından dolaşıp saraya girdiler. Pek çoğu kralı yüksek sesle eleştirdi. "Halkından bu kadar vergi alıyor, ama yolları temiz tutamıyor vb."

Sonunda bir köylü çıka geldi. İri yapılı ve oldukça babayiğit biriydi. Saraya sebze ve meyve getiriyordu. Sırtındaki küfeyi yere indirdi, iki eli ile kayaya sarıldı ve ıkına sıkına itmeye başladı. Bir an bile olsun pes etmedi. Sonunda kan ter içinde kaldı. Ama kayayı da yolun kenarına çekti.

Tam küfesini yeniden sırtına almak üzereydi ki, kayanın eski yerinde bir kesenin durduğunu gördü. Açtı. Kese altın doluydu. Bir de kralın notu vardı içinde…"Bu altınlar kayayı yoldan çeken kişiye aittir" diyordu kral.

Köylü, bugün dahi pek çoğumuzun farkında olmadığı bir ders almıştı…

(Yakup Çetin)

19. Aşağıdaki olayları oluş sırasına göre 1'den 3'e kadar noktalı kısımlara yazarak sıralayınız.
- Köylünün kayayı yolun kenarına çekmesi ……
- Kralın saraya giden yola kaya koydurması……
- Köylünün kesenin içindeki notu okuması …….

20. Metne uygun bir başlık yazınız.
21. Yazarın bu metni yazarken övücü bir tavır takındığı savunulabilir mi? Savunulabilir ise neden?

Tıp öğrencisi Bursa'daki Bilge Kitabevi'nin raflarını karıştırırken aradığı kitabı bulduğuna sevindi. Kitabın arkasını çevirdiğinde gördüğü fiyat gülümsemesini dondurdu. Belli etmeden sayfaları hızla geçti, aradığı bölümü buldu. Kitapevinin sahiplerine gizlice baktı. İkisi dünyadan habersiz müşterilerle görüşüyorlardı. Öğretmenin ödev verdiği yeri hızlıca okudu, bitirince dışarı çıktı.

Ertesi gün yine geldi ve kitabın olduğu bölmeye geçti. Allah'tan raflar kendisini gizliyordu, hızla sayfayı buldu ve okumaya başladı. Öğrenci yaklaşık bir ay boyunca iki günde bir kitapevine gidip dersine çalıştı, iş yerinin iki sahibi de hiç farkına varmadılar. Bitirme sınavına bir hafta kala kitapçıya yine hayalet gibi sessizce süzüldü. Kitabın olduğu rafa geldiğinde kitabı bulamadı. Alt rafa, üst rafa baktı, bulamadı. Genç öğrencinin rengi attı. Belli etmeden tüm rafları inceledi. Kitap satılmıştı. Buz gibi bir renkle orayı terk ederken bir aydır ilk defa kitapçının iki sevimli sahibiyle göz göze geldi. " Merhaba" dediler.

"Merhaba ….."

" Oturmaz mısınız?"

Öğrenci sessizce kendisine gösterilen tabureye oturdu. Kitapçı tezgâhın altına uzandı. Genç öğrencinin korku dolu bakışları altında kitabı çıkardı. " Geçenlerde biri geldi ve fiyatını sordu alacak gibi göründü. Ben de raftan indirdim ve senin için sakladım. Buradan alıp okuyabilirsin." dedi.

Genç öğrenci, doktor çıktıktan sonra da Vural ve Mustafa Bey'i hiç unutmadı, fakir hastalarından hiç ücret almadı. (Ahmet Şerif İzgören)

22. Metnin konusu nedir?
23. Tıp öğrencisinin maddi durumu iyi olsaydı metnin gidişatı nasıl değişirdi?

Her insanın hayalidir büyük işler; başarmak, başarılı olmak. İnsanlar hedeflerine çabuk ulaşmak isterler. Oysaki böyle hedeflere ulaşmak zordur. Acele edersek hata yapar ve her şeye sil baştan başlamak zorunda kalabiliriz. Hedefe ulaşmak adım adım gitmekle olur. Her adımda bir şeyler öğrenmekle olur. (eodev.com)

24. Yazar bu paragrafta neyin doğru olduğunu varsaymıştır?
25. Bu paragraftan çıkarılabilecek en önemli sonuç nedir?

Mustafa Kemal'i Düşünüyorum

Mustafa Kemal'i düşünüyorum;
Yeleleri alevden al bir ata binmiş.
Aşıyor yüce dağları, engin denizleri:
Altın saçları dalgalanıyor rüzgârda,
Işık ışık yanıyor mavi gözleri.

Mustafa Kemal'i düşünüyorum;
Yanmış yıkılmış savaş meydanlarında
Destanlar yaratıyor cihanın görmediği,
Arkasından dağ dağ ordular geliyor;
Her askeri Mustafa Kemal gibi.

Ümit Yaşar Oğuzcan

26. Mustafa Kemal'in gözlerinin ışık ışık yanmasından ne anlıyorsunuz?
27. Bu şiir ne kadar iyiydi? Neden

Köle ve Aslan

Vaktiyle bir köle kaçıp ormana sığınmış. Etrafta gezinirken, iniltiler içinde ıstırap çeken bir aslan görmüş. Önce korkup kaçmaya yeltenmiş. Fakat aslanın yerinden hiç kıpırdamadığını, yalvaran gözlerle kendisine baktığını görüp durmuş. Aslan kanayan pençesini uzatıyormuş ona. Köle dikkatlice bakınca, aslanın pençesine büyük bir dikenin saplandığını görmüş. Dikeni çıkarıp yarayı temizleyen köle, gömleğinden kopardığı bezle de iyice sarmış.

Rahatlayan aslan ayağa kalkıp kölenin ellerini yalamaya başlamış. Sonra da önüne düşüp yaşadığı inine götürmüş. Her gün yakaladığı avları ine taşıyıp, köleye yardım ediyormuş. B u beraberlikleri uzun sürmemiş. Ormana gelen avcılar ikisini de yakalamışlar. Ayrı kafeslere kapatıp günlerce aç bırakmışlar onları.

Kralın da hazır bulunduğu bir gün kafesin ağzı açılmış. Aslanın köleyi nasıl parçalayacağını herkes merakla bekliyormuş. Büyük bir iştahla saldıran aslan, kölenin yanına gelince onu tanımış. Önünde bir köpek sadakatiyle durup ellerini yalamaya başlamış. Kral bu duruma çok şaşırmış. Köleyi yanına çağırıp bütün hikâyeyi dinlemiş ondan. Anlatılanlardan çok etkilenen kral, kölenin affedilmesini, aslanın da ormana salıverilmesini emretmiş (edebiyatdunyası.com)

28. Aşağıdaki olayları oluş sırasına göre 1'den 3'e kadar noktalı kısımlara yazarak sıralayınız.
- Kralın aslan ve köleyi salıvermesi ……..
- Avcıların aslanla köleyi yakalamaları ……..
- Yaralı aslanla kölenin karşılaşması ……..

29. Metinde nesnel ifadeler kullanılmış mıdır? Kullanılmış ise örnek veriniz.
30. Hikâyeden hangi sonuç çıkarılabilir?

Hani ormanlı tepeler
Hani sevgi dolu seneler
Arıyorum şimdi çocukluğumdaki
Doyamadığım en tatlı seneleri (eodev.com)

31. Şairin bu dörtlükte ifadelerinin tutarlı olduğu savunulabilir mi? Açıklayınız

Tek Kollu Şampiyon

Japon çocuğun tek hayali çok ünlü bir karateci olmaktı. Fakat ailesi buna izin vermezdi. Bir gün talihsiz bir kaza sonucu çocuk sol kolunu kaybetti.

Ailesi çocuğun moralinin çok kötü olduğunu görünce ona bir karate hocası tuttu. Hoca ilk dersinde çocuğa karsısındakini sağ koluyla tutup üstünden savurmayı gösterdi. Hatta ikinci, üçüncü ve sonraki bütün derslerde hep aynı hareketi yapıyorlardı.

Çocuk bir gün hocasına "hocam ben çok sıkıldım, artık başka hareketlere geçsek" dedi. Hoca ise bunu kabul etmeyerek dünyada bu işi en hızlı yapan kişi olmadıkça bitirmeyeceğini söyledi. Çocuk o kadar hızlanmıştı ki, hocasını bile göz açıp kapayıncaya kadar yerden yere vuruyordu. Bir gün hoca elinde bir kâğıtla geldi kâğıtta çocuğun gençler karate şampiyonasına katılabileceği yazıyordu.

Çocuk çok şaşırdı. Ertesi gün salonda ilk rakibinin karşısına çıkacakken heyecanla hocasına sordu, "hocam bu iş nasıl olur? Ben sadece tek hareket biliyorum kesin kaybederim" Hocası ise "sen sadece hareketi yap" cevabını verdi.

Çocuk ringe çıktı ve hareketiyle rakibini eledi. Hatta tek hareketle finale kadar çıktı. Finalde karşısında kendisinin iki katı birisi vardı. Önce çok korktu ama gene bildiği hareketi yaparak son rakibini de yendi ve şampiyon oldu.

Sevinçle hocasının yanına koştu ve sordu:

"Hocam nasıl olur anlamıyorum, sadece bir hareket biliyorum, tek kolluyum ve şampiyon oldum."

Hocası çocuğa baktı ve dedi ki,

"Senin yaptığın hareket karatedeki en zor hareketlerden biridir ve bir tek savunması vardır:

Rakibin sol kolunu tutmak". (hikâyeler.net)

32. Metinden çıkardığınız mesaj nedir?
33. Metnin konusu nedir?
34. Bu metni yeniden yazsaydınız neleri değiştirirdiniz? Neden?
35. Bu metinde sözü edilenlerle daha önce kendi okuduğunuz metinlerde anlatılanların ilişkisi nedir?
36. Metindeki Japon çocuk kazada sağ kolunu kaybetseydi neler olurdu?
37. Aşağıdaki olayları oluş sırasına göre 1'den 3'e kadar noktalı kısımlara yazarak sıralayınız.

- Japon çocuğun kaza geçirmesi……..
- Çocuğun karate şampiyonu olması……
- Çocuğun kolunu kaybetmesi…….

ÇANAKKALE

Övün ey Çanakkale, cihan durdukça övün
Ömründe göstermedin bin düşmana bir düğün;
Sen bir büyük milletin savaşa girdiği gün,
Başına yüz milletin üşüştüğü yersin!

Sen savaşa girince mızrakla, okla, yayla,
Karşına çıktı düşman, çelikten bir alayla,
Sen topun donanmayla, tüfeğin bataryayla,
Neferin ordularla boy ölçüştüğü yersin!

Bir destana benziyor senin bugünkü halin;
Okurken duyuyorum sesini ihtilalin,
Övün ey Çanakkale ki sen Mustafa Kemal'in
Yüz milletle yüz yüze ilk görüştüğü yersin!
Faruk Nafiz Çamlıbel

38) "Neferin ordularla boy ölçüştüğü yersin'' şiir içinde geçen altı çizili (boy ölçüştüğü) ifade ne anlama gelmektedir?
39) Bu şiir ne kadar iyiydi? Neden?